

Франци Загоричник

ПРИМА РАСА

Нешто што би могло да буде десно од главне улице али и лево, што би онда са главном улицом образовало крст, што би онда била улица називана Улицом, а што ипак не би био никакав крст, као што ни улица нема никакву главу, јер је можда управо оно лево или оно десно главно или поглавито, већ с обзиром на нешто, што би могло водити ка себи, што би било средиште, вишеструко преседиште неких опажанја, никаквог хорсокака, штавише: двориште је омеђено, омеђеност је имитована, улаз се отвара само наизглед, отвара се као да може бити једино отворено, пут је од безглаве улице па према згради, довољно је широк, да могу по њему коњске запреге и друга возила, присут је песком, тако да покушава доследно затрети сваку влаг траве, премда све даље ничу ту и тамо зелени чуперци, а са сваке стране пута налази се по једна уска и подугачка леја омеђена дугим бетонским плочама, где би онда требао бити легитиман простор растинју, наравно, одабраном цвећу, које остаје сем тулипана и ружа а на крају леје и грма рабарбаре више мање безимено, наиме, јавља се у превеликој количини, на исти начин као што су траве — тај радни народ трава — само траве, иако се између њих разабире маслачак па боквица па детелина па красуљак, што опет не значи, како се остало безимено цвеће разабире на исти начин, или да се оно ради тога мање примећује.

А то почиње већ убрзо затим, на крају тих леја које омеђују пешчани пут, а са друге стране, према вани, омеђан је и жичаном оградом, преко које су опет други светови, уређени на други начин и страни, неми и тихи. Онај тек песак на путу сада се сам сукобљава са све честим бусењима траве, која су на неким местима додуше подоста згажена, јер су ту били коњ и кола, просуди су нешто, земљу или гнојиво, бусење је згазио неки аутомобил, лични или теретни, јер и такви долазе овамо, али негде даље је онда трава ипак само још трава, а то значи, да је сада више ништа не омета, ништа јој не брани, да буде оно што јесте. Може да избије из ње и понеко значајно дрвце, које се именује јабука, а може носити и друго име, негде је опет свему крај, јер је онда површина око зграде од квадратних бетонских плоча, где се трава кроз њих не прогура, једино између њих — весело ликоване биљака и мрава.

Онда је ту и сама зграда, донекле подигнути улаз, мала тераса са стубићем и догатком, на његовом врху је ниска ограда од металних цеви, коју покрива полица од бетона, где је опет цвеће, или где ће поштар оставити пошиљку, да не мора силазити са бицикла. Врата која нису закључана, до којих су два прекидача за два електрична звонцета, за која изгледа, да се не јављају или пак су негде дубоко у унутраш-

њости зграде па се њихов звук не чује вани, тако да треба још даље притискивати на прекидач и онда отворити врата према веранди, кренути у празну веранду са понеким вратима и великим прозором у више делова, са неким јагњадима на слици, са неком летњом кућицом на зиду, макетом брвнаре, која има пуно веранди са пуно вештачког цвећа и лутака одевених у нешто што би требале бити народне ношње, са испуњеним фазаном изнад вратију и са другим вратима која воде у ходник, где светлост продире сада једино кроз стакло на нихајним вратима и одмах затим кроз отворени отвор тих вратију и одоздо, из отвора са врха степеница, куда води пут, да се нихајна врата затворе на другу страну па се онда опет затворе и поново, сада већ нешто мање отворе према вани у веранду, а да нико није улазио или излазио, само се ваздух претаче из простора у простор, тако да се после првог, највећег удара подигне сувише лаки поклопац који затвара поткровље и који онда са лупом падне натраг на своје лежиште.

Онда се врата смире, ноге скрену са сивога бетона у ходник на дрвену полицу, где почињу исто тако дрвене степенице са зидом на десној страни и дрвеном оргадом на левој и које су горе на спрату ослоњене на доњу ивицу сувише малог отвора.

Разуме се, како степенице воде и са друге стране, са доње стране су изокренуге па ноге понекад крену и тамо, човек се са нешто већим напором пробија и тамо, са малим изгледом, да би се могло некуд далеко стићи, јер воде од никуда никуд, никаквога отвора, а у колико га има, онда је сигурно такав, да се не може поуздано знати, није ли преузан и није ли само замка у којој се неће моћи ни напред ни назад. Али се са обе стране скупило већ подоста паучине. Прашина лежи једино са горње стране, али ту се налазе још и оне ствари које опадају са блатних ципела, земља и песак и много тога.

Испод стопа јављају се степенице својим дрвеним говором, на неким местима утибају на неки начин саме у себе па се тако трљају у замало оглушавајућу buku — с обзиром на тишину, која иначе влада овде, где су на тај начин одмах присутни стари страхови, присутна су нека заборављена успињања у неким догађајима и осталим филмовима. И то, то би се могло, то је на такав начин, да би се могло некако десити или је онако још онајбоље, или ће се уопште још понешто јавити, или пак је све то, или је то, или је...

На сваки начин треба спустити главу, приклонити се, да се чује порука написа, која се јавља из тамних, дебелих црта на белој, емајлираној плочи, а она је ту и тамо распуцана или разбијена па се из тих повреда показује рђа. Нема ме овде, или Овде сам, Од До, разасут јужном и средњом Европом. Имена градова сачињавају баласт небројених имена, која сам био Ја. Мој Цариграде, мој Белиграде, мој Минхенграде, мој Солинограде, мој Бељакграде, мој Крањграде, али је изветрило, али су само још слова, док их не изједе рђа и док кроз њих не ударе траве у својој непобедивој борби, бич траве, никаквога било је, никаквог окованог тла у равници траве, њеној праведности.

У њеној свепрождрљивости јуре лимени вранци са лименим јахачима. Узалуд и узалуд.

Оквири пуни или празни.

Рука која је исцурела у удобни урлик, у сласну накострешеност.

О Ти, немост, без моста и пипака, образ бреза, ометених замета, окамењених изгледа и окамењених витезова.

Пеге преливају се својим отровима према очима, пеге црне светлости. Дно којег дана, ту којег шта. Ааааааааааоој! Хееееееееј!

га је прекинуло звонце, па то није могао учинити сасвим одмах, јер га је прекинула шкрипа степеница, али је требало још нешто завршити, да се нешто не изгуби, чули су се ударици на врата, стругање небројених ларви и рбе, да су се врата сасула. Али никада не воде никуда, да се путник сав преморен и у безнађу склака и преостаје му само још то.

Клупа је климава, сто је исто тако ишаран и изрезуцкан бројним именима и иницијалима, бројевима датума, и треба отворити прозор у колико га још има, да се мало прозрачи све то. Сама трулеж посвуда и у ваздуху, да је штета, заиста је штета, штета је. Јанко и Метка, Ромео и Булијета, Тристан и Изолда. А онда још време када је био некакв земљотрес у Перуу, а онда још време, када сам дошао на свет, и још пуно времена, у устрајности знакова времена, посвуда, где се зареже, понеки отисци, посвуда. Увек квалитетна и модна обућа. Читајмо: Увек квалитетна. Читајмо, док не дође сутра седа варалица, са вечитим циничним осмехом, који воли задркивати и бити несташан, да ће затребати мало уздржаности, па да, све је то на крају крајева потребно, када већ морамо стићи до значајне чињенице, коју би могли називати и хлебна чињеница.

Само мирно, само мирно. Мимоићи треба пропух, прећи преко снега, који је пао и у нутрашњост још која два метра од вратију у простор, да гњије под. Изаћи треба у сунчани дан, удисати свежину Велике увале, помало се стресати од хладовине. Гледати према горе и према доле, па према доле и према доле по стенама, по снегу, по дрвећу и цбуњу, буквама и јелама и белим острвима кукурека, по траговима закљаног бића.

Или је то било једном други пут, или је то било на неком другом месту. Друго сунце и други ваздух. По слемени весела вика оних који сада тек воде онога, којег ускоро више неће бити међу живим риба, између очију које гледају у бескрајну храну света, што он јесте, између осталих стада и зелених обронака северних зидова, између ветра који проузрокује силну музику света и поднебља, уз мисао, Био сам дакле тамо, Ту сам, Ја, Господар света и поднебља и подземља, Је сам и очекујем, да ми се отвори и покаже дух оца Хамлета, праоца народа данскога, у пола распалом Елсинору, свакаких рушевина Од До, које су још од младости наовамо стара и прастара времена истих армија трава што непрекидно васкрсавају и између њих ускипелих зидова и других усправих обичаја, писања песама и поема, певања уз лауте.

Слушао сам хор и оркестар скакаваца и попаца са старим пољским и латинским песмама, а на њихову челу замачивао је лабуд својим белим крилима, који је исто тако записан у слово, и ветар је односио његово перје кроз сале пуне промаје, беле тканине су лепршале у ритму белих звукова, онда их је упијао снег и друго цвеће, облаци и потоци других птица. Химне нису престајале, већ је све одлетело у друге просторе и друга времена, у непопустљивим сеобама мисли и осећања, али у ствари према унапред предвиђеном програму, са неким непредвиђеним застојима, као што је одлетео лабуд у препознатљивом костиму неке друге расе, неких других потреба, које искључују све раније обдаренике, онога што је било једноставно лепо према вишехиљадогодишњој проверености и неопасности, што је било мило и узвишено. Поплава лажи, што треба да им дамо. Треба да им дамо њихову властиту лепоту, њихову властиту лепљиву крв. Напунимо им очи слепоном. Нека само мало ходају по плафону. Нека само буду сами анђелчићи, самодостатни и без задовољења, песак у очима пожељенога изгледа. Време ће опстати на правим ногама, све ће бити упућено у исправност. То су ти часови, те поуздане водиче у будућност.

То би била једна слика.

Друга показује неки напис у скромном оквиру у величини књиге. Стоји у хошку, где би иначе било место надзору примерено савести. Папир је пожутео, слова избледела. На стаклу су трагови прстију мува. Гласи: »А зашто има војник пушку?« Одговор: »Зато што ће пуцати у мете«. Питање: »А зашто ће пуцати у змије?« Одговор: »Зато јер оне уједају«. Питање: »А зашто уједају змије?« Одговор: »Зато што имају оштар језик«.

Једна слика била је под насловом Лепа деца — оних што имају укуса и толико доброг срца, да могу сматрати округло и месечасто лице Анамарије лепим. Анамарија, када је била још ћелава, прави минијатурни калуђер, па и одевена у том смислу и стара осам месеци. Одржавала је род лепе Лизабеле и лепога Козима, чини се, да је већ носила минђуше, али подбрадак свакако. И то је било довољно, да је могло стићи две хиљаде километара далеко, препорученом пошљицом. Анамарија, то ми се свиђа, али изнимно лепо име је Лизабела.

Мора да је нека баш лепа покрајина. Заправо ова овде или било која. Заправо су све покрајине лепе. Све жене у неко своје доба су лепе, или у неко моје доба. Од До. Као што имају све покрајине лепа имена. Нарочито шпањолске, нарочито талијанске, нарочито балканске и све.

Хипотеза је само ствар убеђења, јер нема различитих узрока за све. Све је једно, произилази и враћа се у себе.

Доста о Анамарији. Заправо заиста доста. Ваљда је заиста лепо дете за рубрику Лепа деца. Само старац чека на своју пресуду. С ове или оне стране вратију? Ја или неко други? Што управља путем кроз далеке просторе.

Warszawa. Погледајте у правопис, дал исправно се пише Полска или Пољска. Не погледати, јер је више у томе, да је овако или онако. У некој другачијој безбедности, поузданости и сигурности.

Шта се срушило, која вера?

Враћа се ледено доба. Ноћу у сну, а изјутра у изнова побелелим Алпима. Све родне шумске улице су биле до крошњи дрвећа ограбене усправним снегом. Цвеће од вишње венуло је од зиме.

Али шума нема. Свакако да нема ове и у сваки час је једна мање. Остале које јесу засипају отпацаи. То је приказ невреднога сечења на збиљу.

Сунце ипак сија и покупља снег. Такав летњи снег доста брзо нестане.

Чује се глас некога, за који се не може рећи, какав је. Нема ниједнога разлога, ниједне праведности, која би му могла дати име, ниједне кривице. Остао је неименован (носиоц онога гласа), мада постоји литература, као и онај Аааааоооој! који је на карју крајева лепо сачињен, правих мера и јединствен.

Али не, томе нема места овде!

Други пут, значи, у неком другом времену па и више не у овом простору мислићу друкчије. Тако се дешава највише пута у сусрету са непријатностима. Онда ће и ово дете које, ко зна, није ли управо и зато у рубрици Лепа деца, негде некеме, заправо, да. Понекад једноставно нема довољно одважности, што је израз удобности. Наиме, свакако да је негде и онај који свој окретни удес не замењује ничим па је у сваком случају, на неки начин далеко више свет.

Бедан сам ти, сав јалов у мислима, бескорисни малтер. Морат ћу се побринути за кров (Гилгамеш), којег је начео земљотрес, тек толико да је било доста. То је очито. Опет се заорио онај глас, Хееееееееј! »Зар нема никога!«

Не, ти си Ружно паче, које никада неће постати лабуд. И утаманићу те, заплести ће се у твоје мисли и нагризати те, небројене генерације термита, који су плодни од твоје неплодности, који воле живот од твоје мртвости и биће лепо од твоје ништавности.

Прашина остаје и од следећих вратију. Прегршт пиловине, пиловинастих измета. Прећи треба преко трулих оквира, теста смрти, јер се нагомилава и угиба.

Али ће и овде једном бити трава и једном ископине, проветрени оболус, којег испиру морске виле, где нагриса обала, све даље, све више, таласи подирути непрекидним ветровима. А можда ни то.

Земља ће поново бити ужарена кугла у свепрожвачућој њушци Великога усуда, мада без људи нема бога. А шта онда, ако бог једино може бити човек-бог? Разјасни се Велика истина када одјек упитнога зова удари уз други исто такав одјек па се оличи силовита донебна искра.

Тако је сишао на земљу и беседио нам своју вољу, најавио све што јесте и што треба да буде, број покорених и број брисаних. Отуда се клањамо његовој милости, јер смо на праведном списку, а праведни и сами. Миле овчице блеју као у свим временима, обдарене су брижним гајењем и благотворним пиштаљкама. А Он је било пастир било бесни пас било тек круна природе било неумирући творац.

Превео аутор из књиге «Фуснота»